

DEN MODERNE KONJUNKTURFORSKNING

Alerede i forrige Aarhundrede begyndte Økonomerne at interessere sig for de regelmæssige Forandringer i det økonomiske Liv, de saakaldte Konjunktursvingninger. Man blev klar over, at Opgangstider og Nedgangstider afløser hinanden med en vis Regelmæssighed, saaledes at der ligefrem kan tales om en Bølgebevægelse. Man vendte særlig Opmærksomheden mod den bratte Nedgang, Krisen, som i Reglen følger efter Opgangstiden. Konjunkturproblemet behandledes i alt væsentligt som et Kriseproblem. Senere er Opmærksomheden imidlertid mere blevet rettet mod den regelmæssige Op- og Nedgang, mod hele Konjunkturkredsløbet. Mange Økonomer har søgt at give en Forklaring paa denne økonomiske Bølgebevægelse. De har prøvet paa at finde „Aarsagerne“ til Kriserne i det Haab, at det vilde være muligt at forhindre dem, dersom man blev klar over deres Aarsager. Nogen Enighed om Metoderne til at forhindre eller mildne Kriserne er imidlertid aldrig naaet, selv om de fleste Nationaløkonomer nu hævder, at Seddelbankerne gennem deres Kreditpolitik kan paavirke Konjunktursvingninger og afsvække dem.

Ikke alene økonomiske Teoretikere, men ogsaa de praktiske Forretningsfolk, som mest direkte berøres af de økonomiske Svingninger, interesserede sig for Konjunkturbevægelsen. Forretningsfolks Interesse var imidlertid en ganske anden. De ønskede paa Forhaand at vide, naar Konjunkturerne vilde vende og ønskede opstillet Forretningsbarometre som de kunde rette sig efter i deres Dispositioner. Særlig i de Forenede Stater var der Bestræbelser i den Retning, men der som andre Steder arbejdedes der ret usystematisk og tilfældigt.

Imidlertid medførte Verdenskrigen og Udviklingen i De Forenede Stater paa dette som paa saa mange andre Omraader, en nærmere Forbindelse mellem Teori og Praxis. Da alle Svingninger i det økonomiske Liv under og efter Verdenskrigen blev langt stærkere end hidtil, fik Konjunkturbevægelserne større Betydning end før, og Nødvendigheden af en grundig Undersøgelse af Forholdene traadte stærkere frem. Resultatet er blevet en Række omfattende Forsøg paa

en rationel Konjunkturforskning, som paa den ene Side bygger paa et videnskabeligt Grundlag, og som paa den anden Side tilrettelægges saaledes, at den faar Betydning for Forretningslivet.

Den moderne Konjunkturforskning adskiller sig paa væsentlige Punkter fra den, som fandtes før Krigen. Dens første Led er Konjunkturiagttagelsen. Grundlaget for denne er regelmæssige, saavidt muligt ensartede og nøjagtige statistiske Oplysninger om Kendsgerningerne. Det andet Led er den egentlige Konjunkturforskning. Dens Opgave er at ordne det Materiale, som Konjunkturiagttagelsen giver, efter ensartede matematiske, statistiske og økonomiske Principper, samt paa Grundlag deraf at finde Regelmæssigheden i det økonomiske Kredsløb. Det tredje Led er Udnyttelsen af de derved indvundne Resultater i Praksis.

Medens Kriseteoretikerne som Regel søgte at opstille en samlet teoretisk Forklaring af Aarsagerne til Bevægelserne og derfor som oftest gav lange historiske Fremstillinger, undersøger den moderne Konjunkturforskning hovedsagelig de enkelte Konjunkturtegn. Den anser det for umuligt paa Grundlag af det forholdsvis spinkle Materiale, vi endnu er i Besiddelse af, at give omfattende Forklaringer. Derimod kan man konstatere, at Bevægelsen finder Sted i en vis regelmæssig Rækkefølge og paa Grundlag heraf med nogen Sikkerhed slaa fast, at visse Fænomener regelmæssigt følges af bestemte andre Fænomener. Det er netop paa dette Grundlag, at den moderne Konjunkturforskning bliver i Stand til at naa praktiske Resultater.

KONJUNKTURFORSKNINGEN I ENKELTE LANDE

De Forenede Stater. Konjunkturforskningens Hjemsted er Amerika, hvorfra det særlige Udtryk „Forretningsbarometre“ ogsaa stammer. Allerede tidligt i dette Aarhundrede begyndte den amerikanske Professor Babson at arbejde med Undersøgelser, som resulterede i et saadant Forretningsbarometer, der modtoges med stor Interesse af Forretningsfolk, men først da Harvard Universitetets økonomiske Sektion tog Sagen i sin Haand, bragtes Konjunkturforskningen ind i mere videnskabelige Baner. I 1917 nedsattes paa Initiativ af Harvard Universitetet en Komité bestaaende af Nationaløkonomer, Statistikere og Forretningsmænd, med den Opgave at tilvejebringe et Index for den almindelige Forretningstilstand. Der blev foretaget et stort Undersøgelsesarbejde for at finde hvilke statistiske Oplysninger, der er særlig egnet til at karakterisere den herskende Forretningstilstand. Under

søgelsen omfattede hele Perioden siden Aar 1900, og man fandt derved 7 forskellige Serier af Tal, som bevæger sig i en saadan Relation til hverandre, at der paa Grundlag af deres indbyrdes Forhold kan drages visse Slutninger med Hensyn til den sandsynlige Udvikling nogle Maanedeg neder ud i Fremtiden. Disse Talserier samles i tre Kurver, som udgør Harvards Forretningsbarometer. Dette offentliggøres derefter regelmæssigt en Gang om Ugen, foruden at der af og til udsendes Oversigter over de enkelte Talrækkers Bevægelser. Disse Publikationer har i vid Udstrækning fundet Læsere blandt Forretningsfolk, som abonnerer paa dem for en Pris af 100 Dollars om Aaret.

Ved Siden af Harvards Konjunkturundersøgelser udfører de amerikanske Bankers Kontrolraad, Federal Reserve Board, ogsaa et Arbejde af samme Art. Dette er dog væsentligt beregnet paa at tjene som en Rettesnor for den Bankpolitik, som skal føres. Ved Afgørelsen af om en Udvidelse eller Indskrænkning af Bankernes Kreditgivning er formaalstjenlig anvender Federal Reserve Board en Del Statistik over Produktion, Vareomsætning og Priser, et Materiale der offentliggøres een Gang maanedlig i Federal Reserve Bulletin.

Naar Talen er om Konjunkturundersøgelseernes praktiske Betydning maa denne Institutions Arbejde fremhæves, fordi det har haft en afgørende Indflydelse paa den Bankpolitik, som har været ført i de Forenede Stater i de sidste Aar, og hvis Resultat er en ret stor Prisstabilitet.

England. I nær Forbindelse med Harvard Universitetets Konjunkturundersøgelse staar det Arbejde, som udførtes af London and Cambridge Economic Service i England. I Slutningen af 1921 optog London School of Economics dette Arbejde. Allerede i Begyndelsen af 1922 meddeltes nogle Resultater i den Række Særnumre, omhandlende Gensrejsningsarbejdet, som blev udgivet af Manchester Guardian og redigeret af I. M. Keynes. I November 1922 paabegyndtes Udsendelsen af en maanedlig Publikation, som væsentligt henvender sig til Forretningsfolk. Arbejdet foretages af London School of Economics og den økonomiske Sektion ved Universitetet i Cambridge. Det støttes desuden af Centralraadet for økonomisk Oplysning og af det engelske Industriforbund.

Det engelske Konjunkturarbejde følger nøje de Retningslinier, som er lagt af Harvard, og dets Maanedshæfte bringer tillige Uddrag af de amerikanske Beretninger, foruden at økonomisk Statistik fra andre Lande ogsaa optages deri.

Arbejdet er tilrettelagt saaledes, at alle Oplysninger for Englands Vedkommende indsamles og bearbejdes, efterhaanden som de indløber i Maanedens Løb, og i Begyndelsen af hver Maaned samles Komitéen til et Møde, hvor det drøftes, hvilke Slutninger det foreliggende Materiale tillader at drage.

Tyskland. Oprettelsen af et Konjunkturforskningsinstitut i Berlin er et Led i den almindelige Bevægelse i Retning af Rationalisering af den tyske Økonomi, som har fundet Sted i de sidste Aar. Instituttets Formaal er dels at samle Materiale til Belysning af Konjunktursvingningerne, dels at undersøge, hvilke Slutninger der kan drages af dette Materiale. Institutet er organiseret i nær Tilknytning til det statistiske Departement. Dets Bestyrelse har Repræsentanter for Regeringen, Statsbanerne og de vigtigste Industri- Bank- Handels- og Landbrugsorganisationer. Instituttets Leder er Chefen for det statistiske Departement. Det har Lokaler i dettes Bygning, og saavel Departementets som de forskellige Erhvervsorganisationers statistiske Materiale staar direkte til dets Raadighed. Det har 1 Million Mark aarlig til Raadighed, af hvilket Beløb Staten betaler Halvdelen og Erhvervsorganisationerne den anden Halvdel. Institutet har saaledes de bedste Betingelser for at indsamle Oplysninger vedrørende Konjunkturbevægelsen. For at være særlig godt i Kontakt med Forholdene i Ruhrdistriktet er der dér oprettet en særlig Afdeling af Institutionen. Resultaterne af Instituttets Undersøgelser offentliggøres i et Kvartalskrift, som bringer saavel regelmæssige Oversigter over Konjunkturbevægelsen i Tyskland som Specialundersøgelser og Vurderinger af den kommende Udvikling. De Forudsigelser, der hidtil er bragt, har vist sig i alt væsentligt at slaa til. Hæfterne er paa ca. 150 store Sider og rigt forsynet med Tabeller og grafiske Fremstillinger.

Danmark. Her i Landet er der endnu kun svage Tilløb til et Konjunkturforskningsarbejde i Lighed med de nævnte Landes Bestræbelser. Statistisk Departement har især i de sidste Aar udvidet sin økonomiske Statistik, men den er ikke tilrettelagt med Undersøgelser af den Art for Øje.

Institutet for Historie og Samfundsøkonomi betragter det som en af sine Opgaver at bearbejde foreliggende talmæssige Oplysninger med Konjunkturbedømmelse for Øje og at fremskaffe saadanne, ikke tidligere offentliggjorte Oplysninger, der kan tjene til at belyse Forretningstilstanden.